

ÁDÁM ZITA

INNOVÁCIÓ TESTKÖZELBEN

GONDOLATOK AZ SZMPSZ 27. ROZSNYÓI KÖZOKTATÁSI KONFERENCIÁJA KAPCSÁN

Az SZMPSZ szervezésében – kétévnyi kényszerpihenő után – 2022. április 23–24-én került megrendezésre a 27. rozsnyói közoktatási konferencia. A szervezők kerülték a közoktatás komplex megváltoztatásának eszméjét, ezért is nem jelent meg a konferencia címében a reform kifejezés, nehogy elriaszson valakit ez a közoktatás teljes egészére vonatkozó irányváltás. S nem is szükséges a teljeset megcélozni, mert egy-két-három kritikus pontot megcélzó javítás többet ér, mint a teljesség sűrűjében való céltévesztés. Helyette változáson, innováción, kreatív megoldásokon, pilot programok bemutatásán gondolkodtak el a tervezők. A konferencia középpontjába ezért került be három olyan meghatározó, a változást magában hordozó gyakorlat, amely már tettekben jelen van közoktatásunk teljes horizontján.

Az idei közoktatási konferencia három csomóponti témáját a hiteles, hibázáson és javításon alapuló tanulási gyakorlat inspirálta.

Hazai közoktatásunk megújításának harminc éves óhaja testközelbe került, mert a kezdeményező kísérlet a nevelőtestületi értekezések napi témája. A kölcsönös egymástól tanulás következményeként szakmai igény van a KIP-programra, a mindennapok nevelő munkájában kihívásként jelenik meg a differenciálási alkalmazása nemcsak elvont ismeret formájában, hanem a gyakorlatban. A szövegértés, a kritikai gondolkodás stratégiáinak ismerete, alkalmazása a pedagógus szakmai és személyes kompetenciáinak szükségletévé vált, amire élénken reagálnak a pedagógus-továbbképzés felelősei. Kisiskoláinkban általában a tanulók fogyása kihívás elé állítja a fenntartót: mikortól válik meg a település kultúrahordozó intézményétől. Ezért az iskolahálózat optimalizálása, a hatékony támogatási rendszerek kialakítása segítséget nyújthat a közösségi összefogásra, az együttgondolkodásra. A régi tapasztalt tanár Arany Jánost, Shakespeare-t tanította egy teljes isko-

laéven át. Ezeknek a zseniális irodalmi nagyságoknak életművéből minden műfajt, minden kifejezőmódot, minden századhoz, alkotóhoz, műfajhoz kapcsolatot lehetett építeni, hálót, ami összeköt, egészben láttatja a részleteket és fordítva: cseppben a tenger, tengerben a csepp – szemlélet kérdése. A rozsnyói közoktatási konferencia tartalmi megalkotóit hasonló gondolat vezette, amikor a közoktatás fejlesztését érintő hármassá összetevőnek átbeszélését tűzték ki a konferencia tartalmi programjául. Ezek a kurrikulum, az iskolahálózat megóvása és fejlesztésének lehetőségei és a pedagógus szakmai fejlődésének kérdését ölelték fel. A hazai előadók a sas perspektívájából, míg a szekciók a bogár szemszögéből vették górcső alá a témák kibontását. Minden szakmai konferencia 1995 óta az „autonóm iskola” megvalósíthatóságának gondolatkörét gazdagította, a hopkinsi „minden iskola kiváló iskola” gondolatába ágyazva a „személyre szabott tanulást támogató iskolaképet” erősítette és szorgalmazta.

A konferencia célját a *Jövőkép a közoktatás megújulása jegyében* cím foglalta össze, ami utalt a közoktatásban várható változások szükségességére a megújulás, a minőség és a fenntarthatóság érdekében. A konferencia moderátora Morvay Katalin volt.

Fekete Irénnek, az SZMPSZ elnökének a résztvevőket köszöntő beszéde a személyes találkozás feletti öröm, ám a világban jelenlévő mérhetetlen viszály árnyékában, kettősségében fogalmazódott meg.

Fodor Attila a hazai közoktatás helyzetének ismertetésével mesterien vezette fel a plenáris előadók témáit.

Martin Kríž, az oktatási minisztérium főosztályvezetője a közoktatás kurrikuláris megújulását célzó törekvéseket mutatta be. Előadását, melynek Csináljuk másképp! címet adta, a 2008-ban megszületett közoktatási törvény hibáinak elemzésével indította. Mi maradt ki a törvényből?

Mindenesetre nem volt idő az iskolai pedagógiai programok előkészítésére, kidolgozására (megfelelő tudása sem volt ezek elkészítéséhez a nevelőtestületeknek), nem volt idő a kipróbálásra, idő a változások közös értelmezésére az igazgatókkal, pedagógusokkal, szülőkkel. A gyakorlatból maga a fő aktor, a pedagógus maradt ki. Az eredménytelenség garantált volt. A hibákból tanulva az új reform 2021–2026 időtartamot jelöli meg az állami és intézményi pedagógiai programok kidolgozására, a kompetenciák fejlesztésére, a kritikus gondolkodás tanítására, az egymástól történő közös tanulásra, a tudás átadása támogató helyszíneinek kialakítására, a lehetőségek választására, az önálló gondolkodásra, cselekvésre, alkotásra.

A reform az újonnan megfogalmazandó digitális platformon történő állami és helyi pedagógiai program megalkotásával kezdődik, a regionális módszertani központok kialakításával a pedagógusok szakmai kompetenciáinak fejlesztése, a jó tanítási tapasztalatok átadása a cél. A közoktatás reformja mindenki felelőssége.

A délutáni szekció Középpontban az oktatás tartalmi korszerűsítése előadói Ledneczky Gyöngyi, a Pózsónyi Állami Pedagógiai Intézet Kisebbségi Oktatásért Felelős Osztály megbízott osztályvezető és tudományos munkatársa és Várady Kornélia, a Csallóközarányosi Kóczán Mór Alapiskola és Óvoda igazgatója voltak. Ledneczky Gyöngyi előadásában leszögezte, a kutatási eredmények is alátámasztották az új oktatási reform sürgősségét, melynek lényeges eleme a kétpólusú pedagógiai program megalkotása. Az alapfokú oktatás 3 ciklusba rendeződik és várhatóan átjárhatóbb lesz. Megváltozik az oktatás filozófiája és módszertana. Várady Kornélia beszámolt az általa vezetett intézmény pilot programjának alakulásáról. A program sikere érdekében csapatok alakultak, melyek értelmezték a különböző fejlesztési területek céljait, a

tananyag tantervi elosztását ciklusokra, megbeszéltek a formatív értékelés alapelveit, gyakorlati megvalósításának módszerét. A program lehetőséget teremt a kreatív, gyermekszemléletű tanítás gyakorlására.

A plenáris előadás második előadója, Tamás Erzsébet, a Rozsnyói Városi Hivatal Oktatási Osztályának vezetője a közoktatás intézményrendszerének fejlesztési lehetőségeivel foglalkozott. Előadása problémájának érzékelése céljából bemutatta a szlovákiai magyar iskolahálózat számait, ami szerint a 239 iskolából 91 a kisiskolák száma. Ami megdöbbentőbb, iskoláink 71,3%-a fenntartói támogatás nélkül nem létezhetne. A fenntarthatóság lényege a megfelelő tanulói létszám, az anyagi források, infrastruktúra, épület, a hozzá kapcsolódó minőséget a képzett szakembergárda, a motiváltság, támogatói háttér biztonsága jelenti. Az előadó sorra vette a fenntarthatóság érdekében tehető megoldásokat. Egyike ezeknek az az út, amit a rozsnyóiak valósítottak meg kísérleti (pilot) projekt keretében: a klaszter, ami értelmezésükben egy iskolai szolgáltató központ létrehozása és működtetése. Lényeges eleme a projektnek a pedagógusok szakmai felkészítése a mentori feladatok ellátására, aktualizációs képzések megvalósítása. Szorosan együttműködnek a Teach for Slovakia szakembereivel, partnerei együttműködésben segítik a duális képzést, fenntartói együttműködést kötöttek Kassa megyével. A klaszter céljai, tevékenysége szoros összefüggésben van a fenntarthatósággal és a minőségbiztosítással. A klaszter óvodák, alapiskolák, művészeti alapiskolák részére végez szakmai szolgáltatásokat. Hogy szükség van-e rá, azt mindenki saját maga dönti el a saját nézőpontja alapján.

A Hatékonyságnövelő lehetőségek az iskolahálózatban délutáni szekcióban Tamás Erzsébet és Kosár Monika, az MPC szakelőadója gyakorlati szempontokat figyelembe véve boncolgatták a klaszter küldetését, a nevelési-oktatási intézmények oldaláról annak hasznosságát, szakmai hozadékát. A klaszternek sok összetevője, sok egymásra utalt szereplője van. A klaszter együttműködés, szövetség, közös felelősség(vállalás), bizalom a minőség elköteleződésében. Szövetség a vállalkozó szellemű intézmények között, egymás érdekében, egymás erősítése, egy régió fejlődése érdekében. Kiin-

dulópontként a legszükségesebb a felismerés, hogy intézményeinket össze kell fogni az azokban folyó munka minőségének javítása növeléséért, azok fejlesztéséért, segítéséért, esetenként megmentéséért.

A klaszter nem elvesz, inkább lehetőségeket kínál, kevesebb terheket, jobb infrastruktúrát. A kisiskolák esetében nehéz vagy szinte lehetetlen pályázni. Nehezen oldható meg a helyettesítés. Az intézmények nem tudnak szakost felvenni, mert nem tudják biztosítani számukra a megfelelő óraszámot. Logopédusra, pszichológusra, gyógypedagógusra van szükségük, de nem engedhetik ezt meg maguknak. Ezekre a problémákra a klaszter megoldási lehetőség, mert azon belül kiegészíthetik egymást az intézmények. Közös indíthatnak tehetséggondozó szakköröket, szolgáltatásokat mint pl. közbeszerzés kiírása, továbbképzéseket rendelhetnek meg, amelyeket a klaszter finanszíroz.

Azt is fontos megértetni a partnerekkel, hogy társulás esetén továbbra is megtarthatják saját profiljukat, pedagógiai programjukat, jogalanyiságukat.

Annak érdekében, hogy a klaszter jól és hatékonyan működjön, fontos, hogy önkormányzati alapon történjen a társulás. Nagyon sok kérdésre még nincs válasz, mert a folyamat épp csak elkezdődött, de a klaszter kísérlet, követendő példa. A jövő megmutatja a klaszterben rejlő további lehetőségeket.

A harmadik plenáris előadás Új kihívások a pedagógusok szakmai fejlődésben címet viselte, előadója Szókö István volt, a Komáromi MPK/MPC vezetője. Az iskoláknak az új kihívásokkal és változásokkal azonosulni kell, más út előre nem vezet – szögezte le. A szakmai fejlődés a pedagógustovábbképzéseken való aktív részvétel és az önművelés útján lehetséges. 2023. január 1-től a vezetői jogkör betöltéséhez szükséges lesz az alapprogram elvégzésére, nélküle nem jelentkezhethet senki intézményvezetői feladat ellátására. Az alapmodul 200 óra, hozzá kapcsolódik a 220 órás kiegészítő program. Az 1. atesztációt kiváltja a rigorózus vizsga, aminek feltétele az ötéves gyakorlat igazolása. A 2. atesztációt a PhD fokozat váltja ki, amihez 10 éves gyakorlat igazolása a feltétel. 2022. július 1-jétől az ÁPI, IUVENTA, a NUCEM és az MPC fuzionál Národný inštitút vzdelávania a

mládeže – Országos Oktatási és Ifjúsági Intézet megnevezéssel. Több szakemberrel bővül a komáromi székhelyű MPC, cél a minőségi tanár.

A délutáni részben két szekció foglalkozott a pedagógus-továbbképzés témájával, jelesen a pedagógus, illetve az óvodapedagógus szakmai és atesztációs portfóliója kialakításával. Az előbbi előadója Pálincák Mária, a komáromi MPC szakelőadója, a második Borbély Diana, a Selye Egyetem adjunktusa volt. Előadásuk bevezetőjében mindkét előadó a pedagógusok szakmai fejlődésének jogszabályi kereteivel, módjaival, formáival és eljárásaival foglalkozott a pedagógusokról és szakszolgálati dolgozókról szóló 138/2019 számú törvényből adódó rendelkezések alapján. Az első szekcióban az alapfogalmak értelmezése után többek között olyan kérdésekre keresték a válaszokat, mint:

- Milyen szereppel bírnak a pedagógus szakmai fejlődésében a szakmai standardok és a portfóliók?
- Mi a szakmai portfólió és az atesztációs portfólió között a különbség?
- Hogyan készítsük el a portfóliónkat? Mi a portfólióépítés stratégiája és folyamata?
- Hogyan készülhet fel a pedagógus az atesztációra?
- Milyen alapelvekre, szempontokra és stratégiákra épüljön a pedagógus szakmai fejlődésének terve?

Az óvodapedagógusok szekciójában az előadó rávilágított arra, hogy a modern, autonóm óvoda fejlődni vágyó pedagógusával szemben támasztott legfontosabb követelmény szakmai kompetenciáinak folyamatos fejlesztése és elmélyítése. És melyek ezek a kompetenciák? Mit kell tudnia az óvodapedagógusnak?

- Ismernie kell minden egyes gyermeket, az ő fejlődését, és a fejlődést meghatározó tényezőket,
- képesnek kell lennie a pedagógiai diagnosztika alapján személyre szabni a nevelés folyamatát,
- ismernie kell a nevelő-oktató folyamat csínyját-bínyját, a tervezést, a megvalósítást és kiértékelést,
- képesnek kell lennie hatékonyan irányítani ezt a folyamatot,
- ismernie kell önmagát és az óvoda küldetését, azonosulnia kell a szakmai szereppel.

A szekciók titkárai voltak a felsorolás sorrendjében: Ádám Lilla, Rimaszombat, Kardos Kornélia, Tornagör-

gő, Gyurán Ágnes, Bátka, Markovics Tímea, Komárom.

Az ünnepi est folyamán átadásra kerültek az SZMPSZ díjak és a Felvidéki Magyar Pedagógus Díj. A díjazottak listája az SZMPSZ oldalán, itt érhető el: <https://szmpsyz.sk/>

A konferencia vasárnapi programjainak rendjét Hanesz Angelika vezette fel. A szekciótitkárok beszámolóját Halász Gábor előadása követte Oktatási reformok a világban, eredmények, hatások, dilemmák címmel. Az előadó előadása első részében azzal a kérdéssel foglalkozott, mi a reform és milyen a viszonyunk hozzá. Egyértelmű, hogy a komfortzónából való kikökenés megrázkódtatást idéz elő. A magyarországi oktatási reform korai víziója is ezt az érzelmi állapotot tükrözi. A szingapúri reformokat az ázsiai kultúra rugalmassága határozta meg: az implementációs intelligencia, kirúgni a lábunk alól a létrát, az együttérző meritokrácia centralizált/decentralizált álláspontja, a „taníts kevesebbet, tanulj többet” gondolkodás.

A második kérdés arra kereste a választ, merre halad az oktatás a világban, milyen forogatókönyvek léteznek a fejlesztésre a világban. Az OECD (2002–2006) szerint több scenárió létezik, melyeknek vannak:

- Közös elemei:
 - A formális oktatás megújulhat
 - A formális oktatás háttérbe szorulhat
- Párhuzamos folyamatok is léteznek egymás mellett:
 - Valami új és más keletkezik (Kialakul a tanulás piaca, párhuzamos tanulási rendszerek élnek egymás mellett (home schooling, földalatti iskola)
 - Megújul, ami most van (a fejlesztendő képességek újradefiniálása, az iskolák mint egymástól tanu-

ló intelligens tanulószervezetek, a pedagógus szakmai változása, a tanulók lehetséges szerepe a kurrikulum átalakításában, a technológia hatásai, oktatási rendszerek kormányzásának átalakítása)

Összefoglalásképpen nagy kérdés, a kormányok alakítják-e az oktatási rendszerek fejlődését, vagy inkább csak alkalmazkodnak a bennük zajló változásokhoz, illetve, vajon a központból érkező kötelező jogi előírások mennyire eredményesek a változás előidézésére. A szakpolitika eszköztára (ösztönzők, jó gyakorlatok beépítése, értékelési visszajelzés, képességépítés, ...) sokféle, a kérdés: a fejlesztés és a beavatkozás milyen mértékben talál elfogadásra.

Halász Gábor előadását azzal zárta, hogy a szlovákiai oktatási rendszer a globális főáramlatot követi. A kormányzati kezdeményezések kedveznek a fejlődésnek. Remélhetőleg, az uniós fejlesztési források meghatározó hatást fognak gyakorolni a fejleményekre. Az eredmény mértéke nagyban függ az érintett szereplők „implementációs intelligenciájától”.

A rosznyói közoktatási konferencia hagyományaihoz tartozik a konferenciát záró pódiumbeszélgetés, amelynek meghívott vendégei között polgármester, a különböző iskolafokozatok igazgatói, minisztériumi főosztályvezető kaptak helyet. A téma A jövőképtől a megvalósulásig címmel szólította meg a konferencia résztvevőit. A pódiumbeszélgetést Fodor Attila vezette. Előjáróban összefoglalta a konferencia két napjának tematikáját. A hogyan lehet valóra váltani a reformokat kérdésre a résztvevők reagálása: kihívásokat kell megfogalmazni, hálózatot kell építeni. A mi a véleménye a reformcsomagról - elhangzott olyan megfogalmazás is,

hogy EU-s pénzekből nem szabad reformot hirdetni, mert IT-szemét marad utána. Kérdés, a tartalmi reform választ tud-e adni a régiókban a 35-50%-os roma populáció fejlesztésének irányáról, eredményességéről. Az iskola és a fenntartó közötti viszonyban hol van a hiba – feszegette a következő kérdés. A szakmai döntéseket csak az igazgató hozhatja meg. Az iskola kompetenciája hány %-ban önálló? Minden esetben pozitívum az önkormányzati rendszer, szögezték le egyöntetűen a beszélgetőpartnerek annak ellenére, hogy van még javítani való a kommunikáción. Problémát okoz az iskolák optimalizációja. Arra a kérdésre, mit kérne a minisztertől a polgármester, a válasz: bizalomépítés, együttműködés, stabilitás. Az iskoláknak kölcsönösen tiszteletben kellene tartani a szülő döntését az iskolaválasztással kapcsolatban. A szervezeti kultúrába hogyan épül be a jövőről való gondolkodás kérdésre a válasz: legyen belső igény a szakmai beszélgetésre. A pódiumbeszélgetés tovább feszegette az iskolák minőségének, a pedagógusok kompetenciái fejlesztésének kérdését, amit be kell vinni a tantestületi irodákba és komoly beszélgetést kell róluk folytatni a továbbhaladás, a változás akarása, a belső motiváció építéséről, a fejlesztő programok implementációjáról.

Fekete Irén, az SZMPSZ elnöke apró figyelmességgel köszönte meg a közoktatási konferencia szervezőinek, feladatát teljesítőinek munkájukat.

A konferencia Tamás Erzsébet zárószavával ért véget.

A konferencia üzenetei az SZMPSZ stratégiai feladatait, programját, az ezek alapján elkészülő iskoláink fejlesztése érdekében megfogalmazott cselekvési terveket is gazdagíthatják.

